

גליון מס' 16 \ אב התשפ"ב

פִּיסַת מְדְבָר וְהָר

העלון החודשי של מרכז סיור
ו לימוד סוסיא

תוכן העניינים

על הנעשה במסו"ל סוסיא / **עמוד 3**

המרד והחורבן / **4-6**

"שאו-מלום עיניכם..." – הפינה האסטרונומית / **עמודים 7-8**

"טבע בעונה" / **עמוד 9-11**

מה חדש במסו"ל סוסיא?

מהנעשה במסו"ל – חודש אדר א'

חודש טוב לכולם!

חודש עמוס עבר על הביס"ש,
נשתף אתכם במה שעברנו:

הוצאנו לפועל **מסע נודדות** של נערות בגילאי תיכון שרצו לחוות איתנו חוויה חד פעמים ומגבשת שדרכה הכרנו את מדבר יהודה בכל רבדיו וגווניו, היה מדהים! ממליצים להצטרף לנודדים הבאים שיקרו בקרוב, תשארו מעודכנים 😊

לקראת סוף השנה יצאנו כל צוות הביס"ש ליום הכירות עם עם הציר המערבי של הר חברון שבו הכרנו את היישוב אדוריים, כפר הנוער בבית חגי ושענו שיחה על הקמת נגוהות, בסוף עשינו ישב"צ מכובד שבו העלינו עצות לשיפור ולשימור לשנה החדשה.

ערב סיום מהגדולות האהובות שלנו יסכה ועדי שעברו פה שנתיים משמעותיות מלאות בחוויות, הצלחות, קשיים ומה לא.. תודה לכן! וכמובן **חוצי המדבר** שלנו שמתקיימים כל חודש. החוצה האחרון לקיץ הזה מתקיים בחודש הבא, אתם חייבים להספיק אותו.

בין הזמנים החל ואנחנו שמחים לארח במתחם הביס"ש משפחות שבאו להרגיש בקסם של הר חברון, מוזמנים!

לשורותינו הצטרפה חני פלג המופלאה שתופסת את תפקיד א. תוכן והדרכה, בהצלחה!

בעלון זה יש סקירה של כל אירועי חודש אב על יופיו וקשיו,

תשעה באב, טו באב, הקיץ והשמיים של אב.

בשורות טובות

חודש טוב מצוות הביס"ש

מסע נודד במדבר יהודה

המרד והחורבן - ירדן בר שאול

חַמְשָׁה דְּבָרִים אָרְעוּ אֶת אַבּוֹתֵינוּ בְּשִׁבְעָה עֶשֶׂר
בְּתַמּוּז,
וְחַמְשָׁה בְּתַשְׁעָה בְּאָב.
בְּשִׁבְעָה עֶשֶׂר בְּתַמּוּז נִשְׁתַּבְּרוּ הַלְוִיּוֹת,
וּבִטְלַת הַתְּמִיד,
וְהַבְּקָעָה הָעִיר,
וְשָׂרֵף אֶפּוֹסְטִמוֹס אֶת הַתּוֹרָה,
וְהַעֲמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל.
בְּתַשְׁעָה בְּאָב נִגְזַר עַל אַבּוֹתֵינוּ שְׁלֹא יִכְנָסוּ לְאֶרֶץ,
וְחָרַב הַבַּיִת בְּרֵאשׁוֹנָה,
וּבְשָׁנִיָּה,
וְנִלְכְּדָה בֵּיתָר,
וְנִחְרְשָׁה הָעִיר.
מִשְׁנַכְנֵס אָב, מִמְעַטֵּין בְּשִׁמְחָה:
(משנה מסכת תענית, ד' ו')

המרד הגדול. או בשמו המדויק יותר- מרד החורבן, שבסופו חרב לנו בית המקדש השני. כולנו שמענו עליו, חלקנו אולי גם העמקנו וקראנו עליו.

כשהתחלתי להתעסק בנושא, חרה לי כשהבנתי שהמקורות העיקריים עליהם מתבססים בלמידה על המרד, כמו למשל מהלך המרד, הם כתביהם של יוסף בן מתתיהו (יוספוס פלביוס)- היסטוריון יהודי שכתב בחסות רומא, או גרוע מכך- קורנליוס טאקיטוס- שהוא היסטוריון רומי ואנטישמי. ללמוד מכתביו של אנטישמי אני לא רוצה, וכשלמדתי על יוספוס גיליתי דמות מורכבת מאוד. למרות שהרבה יגידו על יוספוס שבגד ורימה- אני עדיין לא גיבשתי את דעתי עליו. קחו קטע שבעיני מסכם בצורה יפה את אישיותו:

”יוספוס אינו מזכיר את שינאותיו ואת כוונותיו.
הייתה בו הרבה ערמה, אבל נראה שבאותם הימים, כמו בימינו-
נחשבו דברים אלו לחכמה מדינית.
אין לעמוד על סוד אישיותו, ואין לתפוס את קלסתר פניו כמות שהוא.
הוא נגלה ונכסה, בהיר ועמום; אמיץ לב ואיש תכסיסים;
לוחם ואיש שלום; גלוי לב ואיש מזימות.
גם התקופה שעליה הוא מספר היא תקופת רזים, שאין לשער את עומקה וגדולתה;
ואין אנו יכולים למדוד באמת- המידה הקטנה שבידינו
את ממדיה, ואת מאורעותיה ואישיה.” (הרב שמואל חגי, מתוך הספר שתרגם “מלחמת היהודים”)

ועכשיו, לאחר שלמדנו קצת על יוספוס, מקווה שתבינו את דעתי שההסתמכות הבלעדית על כתביו היא בעייתית, ולכן העדפתי שבעלון שלנו נתמקד בסיבות לפרוץ המרד, ולא דווקא במהלכו. יאללה בואו נצלול פנימה...

שתי סיבות מרכזיות, אחת משלנו ואחת שלא משלנו, גרמו להתחלה ולאחר מכן החמרה של המרד הגדול.

הסיבה הראשונה והמרכזית- שהיא לא משלנו- בתקופה שקדמה למרד, רומא שלחה נציבים מטעמה שישלטו ביהודה. רובם המוחלט היו אכזריים, ומעבר לכך ששנאו את היהודים שנשלטו תחתיהם, חלקם אפילו היו ממש פושעים שנתמנו לפתע לשלוט על נתינים- וכל מטרתם הייתה להרוויח כסף ולשמור על כיסאם.

הנציב היחיד ששילטונו היטיב ליהודים, למרות אישיותו הרומאית, היה אגריפס.

הוא זכה להיות השליט היחיד מבית הורדוס שנזכר בחיוב בזיכרון הקולקטיבי של האומה היהודית, תקופת מלכותו נחשבת למרווח נשימה והקלה משלטונם הקשה של הנציבים תאבי הבצע והחמסנים. אך לאחר מותו, האכזבה בקרב היהודים הייתה גדולה כל כך, ויחד עם העצב על מותו- מתמנה נציב אכזרי חדש, ומתחילה תקופת נציבים של כ-22 שנה, שמתדרדרת ככל שהנציב גרוע יותר ביחס שלו אל היהודים.

גם לפי דברי יוספוס, וגם לפי דברי טאקטוס- מעשי הנציבים המושחתים והאכזריים הם אלה שהובילו במידה רבה מאוד לפרוץ המרד.

היו כמה נציבים שנזכרים במיוחד ברשעותם, כמו למשל קומנוס, שבחג הפסח של ימי שילטונו, אחד החיילים הרומיים שניצב על הסטיו מעל הר הבית, חשף אחוריו אל ההמון וקילל את אלוהי ישראל. החלה מהומה רבתי וידידי אבנים בחיילים. מה עשה קומנוס?

"בתוך שעה אחת נטבחו יותר מעשרים אלף יהודים. וקיסריה נתרוקנה כולה מיהודיה... שמע השואה שפגעה את קיסריה עורר חמת זעם בעם כולו". (מלחמת היהודים, פרק י"ח)

זו דוגמה מצויינת שמראה איך הנציבים התנהלו גם באלפי מקרים רבים ואחרים.

הנציב האחרון, פלורוס, (66-64) שבסוף שנותיו פרץ המרד- היה האכזרי והנוראי מכולם. הוא לא הצליח לשלוט בצורה טובה, וכשהיהודים התנגדו ורצו לפנות אל הקיסר בטענות עליו, הוא במקום להשתפר, הרע את המצב כדי שיוכל להגיע אל הקיסר ולהגיד- זה לא אני שפתחתי במלחמה. זה הם. הנה כמה תיאורים לצורת שילטונו:

יוסף בן מתתיהו: "פלורוס הוא זה שהכריח אותנו לאסור מלחמה עם הרומאים" (קדמוניות, כ, 257)

יוסף בן מתתיהו: "הוא לא פסח על כל סוג של שוד או התעללות. באכזריותו לא ידע רחם, וברשעותו לא ידע בושה. איש לא השכיל כמוהו לסלף את האמת או למצוא דרכי ערמה לבצע את נכלוליו. נקל היה בעיניו לבזוז את המעטים. הוא בזז ערים שלמו והחריב קהילות במלואן. למעשה הכריז כי לכל איש נתונה הרשות לשדוד ולגזול בתנאי שהוא עצמו יקבל חלקו בשלל (מלחמת, ב, 277-278)

טאקיטוס: "סבלנותם של היהודים החזיקה מעמד עד שהתמנה גסיוס פלורוס לנציב" (דברי הימים, ה, 10)

בשורה התחתונה- הנציבים הרומאים שהתאכזרו לנשים, זקנים וטף, חמסו וגזלו ורצחו מיהודים תמימים- הם אלו שגרמו לפרוץ המרד.

יחד עם זאת, המצב בעם ישראל היה קשה מאוד. העם הורכב מקבוצות שונות שהתנגדו זו לזו, בתוכן שלוש קבוצות מרכזיות שנלחמות כל אחת בדרכה; המתונים, הקנאים והקנאים ביותר- הסיקריים.

לא היה מנהיג אחיד אלא כמה מנהיגים שהנהגתם והשקפתם על ההתנהלות מול הרומאים הייתה מנוגדת. וכמו שאנחנו מכירים את עצמנו, כשעם ישראל לא מאוחד, זה מתכון לאסון.

כשפלורוס הרתיח את כולם והביא את היהודים שממילא נמצאים בינם לבינם במצב קשה עד לקצה, קורה המעשה הבא-

באותה עת הצליח אלעזר בן הכהן הגדול חנניה, צעיר נועז שהיה אז מפקד משמר המקדש, לשדל את המשרתים במקדש לא לקבל עוד מנחה או זבחים מנכרים. מעשה זה היה התחלת המלחמה ברומאים שהרי בכך נדחו הקרבנות לשלום העם הרומי ולשלום הקיסר...

יוספוס, מלחמת, ב, 409

והמרד פורץ.

אז למה חרב בית המקדש השני?

בגלל שנאת חינם.

הסיפור שמובא בתלמוד הבבלי, שמספר לנו על קמצא ובר-קמצא שבגללם חרבה ירושלים- כנראה בא להציג מה היה המצב בעיר ירושלים ובעם היהודי בתקופה ההיא. חוסר כל כך גדול של אחדות בעם ישראל, שמוביל לשריפת מחסני המזון של הנצורים בירושלים בימי המרד, ולגרוע מכך- הקנאים והקבוצות האחרות שהגיעו לידי מלחמה אחד בשני, ורצח של יהודים, אחים, שלא חשבו כמוהם. חוסר אחדות של אנשי ירושלים.

ומה יש בתאריך הזה, שדווקא בתשעה באב, קורים לנו דברים עצובים ונוראיים לעם שלנו?

גן העדן עם החולות הזהובים והים היפה, החקלאות שהפגיעה ולמרות כל הסיכויים שיגשגה, מוסדות הלימוד שגדלו ובתי הכנסת היפים שנבנו לתפארת, והאנשים הטובים שחיו בגוש קטיף, והאמינו בכל ליבם ש"באמונה ננצח"- כל אלו לא עמדו מול הפילוג שהיה בעם, ומול עמדת ראש הממשלה אז, אריאל שרון, שהחליט להוציא ולגרש יהודים מבתיהם שנבנו בעמל רב.

כשעם ישראל- שזה כל אחד ואחת מאיתנו, נבין ונשכיל להיות מאוחדים, לעשות כל אחד בדרכו עוד קצת למען האחדות בין אדם לחברו- כולי תקווה ואמונה שמכוח אחדותנו יקויים בנו הפסוק-

יְשֵׁם מְדַבֵּר לְאַנְשֵׁי מַיִם וְאַרְיֵן צִיָּה לְמַצְאֵי מַיִם תהלים פרק קו פסוק לח

רש"י אומר על הפסוק כך- ישם מדבר לאגם -נותן יישוב חרב לבניין ומחזירו לקדמתו.

בתשעת הימים ובסופם- בתשעה באב, כל שנה מחדש, אנחנו צריכים לשוב ולקוות ולהתפלל בכל מאודנו שנשוב ונבנה את גוש קטיף, את סיני וימית וצפון השומרון, ולצערנו- גם את כל שאר היישובים שנוספים לרשימה הזו גם בימינו.

ובראש כולם- שנבנה את בית המקדש, וירושלים כולה תיבנה ותיכונן במהרה בימינו אמן.

שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם... – הפינה האסטרונומית- יסכה בן הר ועדי בהלול

בס"ד

אסטרו אב

"אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא: מיום שחרב בית המקדש לא נראה רקיע בטהרתו, שנאמר "אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם" (ברכות נ"ט).

במוצאי השבת שעברה חל תשעה באב, לאחר קריאת האיכה רבות מהקהילות נוהגות לומר קינות שאחת מהן נאמרת בכל התפוצות (עם שינויים קלים), לא ידוע מי חיבר אותה אך היא נוגעת לתחום שלנו מכיוון שהיא מתארת את ההשפעה של החורבן על גרמי השמיים, המזלות ושאר קבוצות הכוכבים.
(פיוט זה הוא אחד האזכורים הקדומים לקבוצות הכוכבים העבריות).

נוסח עדות המזרח:

אָז בַּחֲטָאיֵנו חָרַב מִקְדָּשׁ וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ נִשְׂרַף הַיְכָל
בְּעִיר שְׁחָבְרָה לָהּ קִשְׁרוֹ מִסֶּפֶד וּצְבָא הַשָּׁמַיִם נִשְׂאוּ קִינָה

גַּם בָּכוּ בְּמִדְּ שִׁבְטֵי יַעֲקֹב וְאֶף מַזְלוֹת יִזְלוּ דְמַעָה
דְּגָלֵי יִשְׂרָאֵל חָפוּ רֵאשִׁים כִּימָה וּכְסִיל קָדְרוֹ פָּנִיהֶם

הַעֲתִירוּ אָבוֹת וְאַל כֵּלָא שׁוֹמַעַ צַעֲקוֹ בְּנִים וְלֹא עֲנִם אָב וְקוֹל
הַתּוֹרָה צוֹעֵק בְּמִדְּהָ וְרוּעָה נֶאֱמָן לֹא הִטָּה אֶזְנֵן

זֶרַע קָדֵשׁ חָגְרוּ שְׁקִים וּצְבָא הַשָּׁמַיִם שֶׁק הוֹשֵׁת כְּסוּתָם
חֲשַׁךְ הַשָּׁמַיִם וַיִּרַח קָדֵר וּכּוֹכְבִים אָסְפוּ נִגְהֶם

טָלָה רֵאשׁוֹן צוֹעֵק בְּמִדְּ נִפְשׁ עַל כִּי כִבְשׁוּ לְטַבַּח הוֹבְלוּ
יְלָלָה הַשָּׁמַיִם שׁוֹר בְּמִרוֹמִים עַל כִּי בָבוֹר שׁוֹר שְׁחוּ קֶרְנוֹ

כּוֹכַב תְּאוֹמִים חָלָה מִכַּעַס כִּי דָם אַחִים נִשְׁפָּךְ כְּמִים
לְאָרֶץ בִּקֵּשׁ לְנַפּוֹל סֶרְטָן כִּי הִתְעַלְפָנוּ צַחָה צָמָא

מִרוֹם נִרְעַשׁ מִקּוֹל אֲרִיָּה כִּי שִׁאֲגָתָנוּ עֲלֵתָה לְמִרוֹם
נִהְרָגוּ בְּתוֹלוֹת גַּם בְּחוֹרִים עַל כֵּן בְּתוֹלָה קָדְרוֹ פָּנִיָּה

סַבֵּב מֵאֲזֵנִים וּבִקֵּשׁ תַּחֲנֶה כִּי נִכְרַע לָנוּ כִּף מוֹת מַחִיִּים
עֲקָרָב לִבֵּשׁ פֶּחַד וַיִּרְעָדָה כִּי בְעַקְרָבִים יִסְרוּנוּ צְרִינוּ

פָּנֵי הַקִּשְׁתׁ נִהַפְּכוּ לְאַחוֹר כִּי צוּר דָּרָךְ קִשְׁתוֹ כְּאוֹיֵב
צָרָה דְלִי כִּי צָפוּ מִים עַל רֵאשֵׁנוּ וּמִדְּלִי מֵלֵא חֲכָנוּ יִבְשׁ

קוֹל גְּדִי נִשְׁמַע בִּילְלָה כִּי אָפֶס קָרְבָן כִּי גְדִי נִגְדַע וְשִׁעִיר
חֲטָאת

רַגְזֵנוּ וּפְחַד מִזֵּל דְּגֵימָה⁷ כְּדָגִים נֶאֱחָזְנוּ בְּמִצּוֹדָה רָעָה

שְׂדֵי שׁוֹר עֲלֹבֹנָנוּ תִּשׁוּב תִּרְחַמְנוּ תִּכְבּוֹשׁ עוֹנוֹתֵינוּ
תִּבְנֶה בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ יִרְאוּ עֵינֵינוּ וַיִּשְׂמַח לִבְנוּ

נוסח אשכנז:

אָז בַּחֲטָאיֵנו חָרַב מִקְדָּשׁ וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ נִשְׂרַף הַיְכָל. בְּאָרֶץ
חֲבָרָה לָהּ קִשְׁרָה מִסֶּפֶד. וּצְבָא הַשָּׁמַיִם נִשְׂאוּ קִינָה:

גַּם בָּכוּ בְּמִדְּרָ שִׁבְטֵי יַעֲקֹב. וְאֶף מַזְלוֹת יִזְלוּ דְמַעָה. דְּגָלֵי
יִשְׂרָאֵל חָפוּ רֵאשִׁים. וּכִימָה וּכְסִיל קָדְרוֹ פָּנִיהֶם.

הַעֲתִירוּ אָבוֹת וְלֹא שְׁמַע אֵל. צַעֲקוּ בְּנִים וְלֹא עֲנָה אָב.
וְקוֹל הַתֵּר נִשְׁמַע בְּמִרוֹם. וְרוּעָה נֶאֱמָן לֹא הִטָּה אֶזְנֵן.

זֶרַע קָדֵשׁ לִבְשׁוּ שְׁקִים. וּצְבָא הַשָּׁמַיִם גַּם הֵם שֶׁק הוֹשֵׁם
כְּסוּתָם. חֲשַׁךְ הַשָּׁמַיִם וַיִּרַח קָדֵר. וּכּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת אָסְפוּ
נִגְהֶם.

טָלָה רֵאשׁוֹן בָּכָה בְּמִדְּ נִפְשׁ. עַל כִּי כִבְשׁוּ לְטַבַּח הוֹבְלוּ.
יְלָלָה הַשָּׁמַיִם שׁוֹר בְּמִרוֹמִים. כִּי עַל צִנְאוֹרָנוּ נִרְדַּפְנוּ כְּלָנוּ.

כּוֹכַב תְּאוֹמִים נִרְאָה חֲלוּק. כִּי דָם אַחִים נִשְׁפָּךְ כְּמִים.
לְאָרֶץ בִּקֵּשׁ לְפַל סֶרְטָן. כִּי הִתְעַלְפָנוּ מִפְּנֵי צָמָא.

מִרוֹם נִבְעַת מִפְּנֵי אֲרִיָּה. כִּי שִׁאֲגָתָנוּ לֹא עֲלֵתָה לְמִרוֹם.
נִהְרָגוּ בְּתוֹלוֹת וְגַם בְּחוֹרִים. כִּי עַל כֵּן בְּתוֹלָה קָדְרָה פָּנִיָּה.

סַבֵּב מֵאֲזֵנִים וּבִקֵּשׁ תַּחֲנֶה. כִּי נִכְרַע לָנוּ מוֹת מַחִיִּים.
עֲקָרָב לִבֵּשׁ פֶּחַד וַיִּרְעָדָה. כִּי בְּחָרַב וּבִרְעָב שִׁפְטָנוּ צוּרָנוּ.

פִּלְגֵי מִים הוֹרִידוּ דְמַעָה כְּנַחַל. כִּי אוֹת בִּקֵּשׁתׁ לֹא נִתַּן לָנוּ.
צָפוּ מִים עַל רֵאשֵׁנוּ. וּבִדְלִי מֵלֵא חֲכָנוּ יִבְשׁ.

קָרְבָנוּ קָרְבָן וְלֹא נִתְקַבַּל. וּגְדִי פָּסַק שִׁעִיר חֲטָאתֵינוּ.
רְחַמְנֵינוּ בְּשִׁלּוֹ וַלְדִיָּהֵן. וּמִזֵּל דְּגֵימָה הַעֲלִים עֵינֵינוּ.

שְׂכַחְנוּ שִׁבְתׁ בְּלִבוֹת שׁוֹכְבִים. שְׂדֵי שִׁבַּח כָּל צִדְקוֹתֵינוּ.
תִּקְנָא לְצִיּוֹן קְנָאָה גְדוֹלָה. וְתֹאִיר לְרַבְּתֵי עִם מֵאוֹר נִגְהָה:

בקינה מתבטא הרעיון שהחורבן היה לא רק אירוע היסטורי לאומי נקודתי, אלא אסון בקנה מידה ענק שהשפיע על היקום כולו, לכן מתאבלים עליו גם גרמי השמים.

לאחר החורבן ומרד בר כוכבא, ארץ יהודה נחרבת, עמ"י יוצא לגלות וממשיך לזכור את המקדש ולכסוף אליו, אך ברבות השנים וככל שהגלות התארכה היו קולות, בעיקר מהנצרות שטענו שהחורבן הוא ביטוי לכך שה' עזב את עמ"י ושאינו עוד סיכוי לגאולה או לתקומתו של עם ישראל.

" אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: אֶמְרָה בְּנֵסֶת יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אָדָם נוֹשֵׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ רֵאשׁוֹנָה, זֹכֵר מַעֲשֵׂה הָרֵאשׁוֹנָה. אֶתְּהָ עֲזַבְתָּנִי וְשָׁכַחְתָּנִי. אָמַר לָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: בְּתִי, שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי מֵזֻלוֹת בְּרֵאתִי בְּרִקִיעַ, וְעַל כָּל מְזֻל וּמְזֻל בְּרֵאתִי לוֹ שְׁלֹשִׁים חֵיל, וְעַל כָּל חֵיל וְחֵיל בְּרֵאתִי לוֹ שְׁלֹשִׁים לְגִיּוֹן, וְעַל כָּל לְגִיּוֹן וְלְגִיּוֹן בְּרֵאתִי לוֹ שְׁלֹשִׁים רֵהֲטוֹן, וְעַל כָּל רֵהֲטוֹן וְרֵהֲטוֹן בְּרֵאתִי לוֹ שְׁלֹשִׁים קְרֵטוֹן, וְעַל כָּל קְרֵטוֹן וְקְרֵטוֹן בְּרֵאתִי לוֹ שְׁלֹשִׁים גְּסָטְרָא, וְעַל כָּל גְּסָטְרָא וְגְסָטְרָא תְּלִיתִי בּוֹ שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְשִׁשִּׁים וְחֲמִשָּׁה אֶלְפֵי רְבוּא כּוֹכָבִים בְּנֶגֶד יְמוֹת הַחֲמָה. וְכוֹלֵן לֹא בְּרֵאתִי אֶלָּא בְּשִׁבִילָהּ, וְאֵת אֶמְרַת "עֲזַבְתָּנִי" ו"שָׁכַחְתָּנִי"?! (ברכות ל"ב ב')

דווקא לצד קולות הייאוש האלה, המזלות וגרמי השמיים נותנים לנו נחמה, שכל הכוכבים, הערפיליות, הצבירים ושאר הגופים שנמצאים בשמיים במקומות מדויקים וקבועים במרחקים של מליוני שנות אור אחד מהשני, מוכיחים לנו שלא נעזבנו ושיש תקווה לאחריתנו.

מטר פרסאידים-

אמנם מאז שחרב המקדש לא נראה רקיע בטהרתו אך דווקא בתקופה זו של השנה אנו מציינים את מטר הפרסאידים ועשרות אלפי ישראלים ממלאים את חניוני הלילה במדבר בשביל לצפות במטר של כוכבים נופלים. שיא המטר חל כל שנה ב-12 באוגוסט אך השנה המחזה הזה לא ממש יופיע, הסיבה לכך קשורה לירח- השנה יש צירוף מקרים שבו שיא המטר יחול בליל ט"ו באב- בירח מלא שיפריע באורו על אורם של הפרסאידים.

למה מתרחש מטר מטאורים דווקא ב-12 באוגוסט?

נוהגים לכנות אותם "כוכבים נופלים" אך רוב המטאורים הם גרגרי אבק שנמצאים בחלל, כאשר כדור הארץ עובר בקרבתם הם נמשכים אליו במהירות בדומה לשואב אבק עצום. כתוצאה מהחיכוך של החלקיקים עם הגזים באטמוספירה הם מתחממים, נשרפים ומתפרקים – ואנחנו יכולים לראות גשם של כוכבים נופלים על רקע שביל החלב.

מטאורים בודדים ניתן לראות בכל לילה ממקום חשוך, אך בתאריכים מסוימים לאורך השנה ניתן לראות בין עשרות למאות במהלך לילה אחד. זה קורה בזכות ענני אבק שממוקמים באזורים בחלל בתוך מסלול ההקפה של כדור הארץ סביב השמש, וכאשר כדור הארץ עובר בהם יופיע בשמיים מטר של מטאורים. אחד מהעננים האלו נמצא בנקודה בחלל שכדור הארץ עובר דרכה סביב ה-12 באוגוסט.

אז איך אפשר בכל זאת לראות?

להתחשב בירח ולנסות לראות בשעות שהירח כבר שקע/ עוד לא זרח.
שנחה לרקיע בטהרת

"טבע בעונה"- עכן חרטומים אמונה מסליס

בארץ יש 42 מיני נחשים ומתוכם 9 ארסיים והכי יפה זה עכן החרטומים, נעים להכיר:

ותזהרו לא לעצבן אותו 😊

עכן חרטומים (שם מדעי: Cerastes cerastes) הוא נחש ארסי מדברי מסוג עכן, ממשפחת הצפעים. הנחש נפוץ מצפון אפריקה (מרוקו, מאוריטניה, מאל, מזרחה דרך אלג'יריה, תוניסיה, ניז'ר, לוב, צ'אד ועד למצרים, סודאן, אתיופיה, סומליה) דרך סיני ועד לצפון מערב הנגב בישראל. בחצי האי ערב הוא נפוץ בתימן, כוויית, ערב הסעודית.

הוא ניתן לזיהוי בקלות על ידי נוכחותם של זוג קרניים מעל עיניו, (למרות שקיימים פרטים החסרים את הקרניים הללו) השערות מדוע התפתחו הקרניים אצל העכנים? בדרך כלל ניתן למצוא אותם צמודים למחילה או שיח וכאשר המכרסמים מסתובבים בסביבת השיח הם מחפשים מזון בצורה של זירעונים או ענפים אכילים. הקרניים נראות כמו 2 זרדים שעלולים למשוך מכרסם רעב ברגע שמתקרב העכן מכיש את המכרסם, אוכל אותו ונכנס למחילה או למסתור עד שיעכל את המזון ויצא שוב לצוד. ידועים לפחות שני תת-מינים למין זה, עכן החרטומים הוא קרוב משפחתו של העכן הגדול והעכן הקטן, וישנם אזוריים שהוא נמצא בסכנת הכחדה. האורך הממוצע של עכן החרטומים נע בין 30 ל-60 ס"מ, עם אורך מרבי של 85 ס"מ. הנקבות גדולות מן הזכרים. העיניים בולטות ונמצאות בצדי הראש, ומעליהם יש קשקשים מאורכים וחדים.

צבעו חום בהיר-צהבהב עם כתמים בצבע חום כהה, ראשו משולש, הבטן לבנה והזנב, שייכתן ויהיה לו קצה שחור, דק לרוב.

עכן החרטומים מעדיף אזורים יבשים, חוליים בעלי מחשופי סלע מועטים. מדי פעם ניתן למצוא אותם בנאות מדבר ובגבהים של עד 1,500 מטרים.

הנחש פעיל בלילה. הוא נע בדרך כלל בתנועה צדית, המזכירה את האות S, תוך כדי שהם לוחצים את משקלם לתוך החול או האדמה היוצר מראה מרשים. יש לנחש מזג יציב, אך אם הוא מרגיש מאוים, הוא עשוי להתקבץ לצורת C ולחכך את קשקשיו זה בזה, דבר היוצר רעש מאיים. בטבע הם אורבים לטרף שלהם, שכובים מתחת לחול, תחת סלעים או תחת צמחייה. כאשר הטרף מתקרב הוא מכיש במהירות רבה, ומחזיק בטרף עד להשפעת הארס. הוא ניזון בעיקר ממכרסמים ולטאות.

מין זה מטיל ביצים, הנקבה מטילה כ-20 ביצים הבוקעות לאחר 45–60 יום. תוחלת החיים של נחשים אלו הוא כ-14 שנה.

ארסו של עכן החרטומים אינו רעיל מאוד, למרות שהוא דומה לארסו של האפעה. הכשה גורמת בדרך כלל לנפיחות, דימום, נקרזה, בחילות, הקאות והמטוריה. רעילות הארס מוערכת ברמה של 3.0 במדד LD50. לא עלינו..

מטיילים בארץ יצאו לחפש את הנחש, מוזמנים לצפות:

<https://www.youtube.com/watch?v=xf1feiKQkII>

צילם: בארי אברהמוב

טבע בעונה 2- לקוח מדבריו היפיפיים של נתנאל אלינסון.

בעבר היה ט"ו באב מועד בפניי עצמו של עלייה לרגל,

לכל חג שיש לנו יש הבט היסטורי והבט חקלאי,

בפסח יש לנו את חגיגות התחלת קציר **השעורים**, ואת קורבן העומר שעשוי משעורים

בשבועות יש את חגיגות קציר **החיטים**, קורבן שתי הלחם שעשוי מחיטים.

בסוכות יש לנו את תחילת המסיק שנמשך עד לחנוכה.

וחג הבציר שמתחיל בימים אלה, שחסר לו כל כך מועד שייצין את התחלתו, הרי הגפן היא תבואה כל כך חשובה,

ואכן זה היה מועד בפניי עצמו של עלייה לרגל בעת העתיקה.

סיפור פילגש בגבעה מוזכר החג הזה, שהבנות היו יוצאות לחולל בכרמים

"וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה חַג-יְהוָה בְּשָׁלוֹ מִיָּמִים יָמִימָה,"

"וְהִנֵּה אִם-יֵצְאוּ בָנוֹת-שִׁילוֹ לְחוֹל בְּמַחֲלוֹת, וַיִּצְאָתָם מִן-הַכְּרָמִים, וַחֲטָפְתָם לָכֶם אִישׁ אֲשֶׁתוֹ מִבְּנוֹת שִׁילוֹ; וְהִלַּכְתֶּם, אַרְץ בְּנֵי־מִן."

זה היה ממש חג והיו עולים לרגל להביא את הענבים כביכורים ממש סמוך לבציר.

בחז"ל מוזכר שאלקנה לקח על עצמו מועד נוסף לעלייה (אליהו רבה פרשה ט)

ובימיו של הושע בן אלה שט"ו באב חג הבציר הקדום היה חג לעלייה לרגל (בבלי תענית ל עמוד ב)

כך יוצא שהמועדים החשובים של השנה העברית מסודרים במקצב יפיפה של העונות החקלאיות כשיש חודשיים בין חג לחג.